

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Juris Canonici A. R.P. Paulo Laymanno Societatis Jesu Theologo SS.
Canonum In Alma, Catholica, Et Episcopali Universitate Dilingana
Professore Qvondam Ordinario, Prælectionibus Academicis Illustrati

Laymann, Paul

Dilingæ, 1673

Capitvlvm III. Ex literis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62587)

videre est apud *Felin. hic. n. 19. Gail. n. 13. Euerhard. n. 39.* Item ad omnes personas quæ de industria ac per fraudem scripturas occultè confici curarunt, vel postea occultarunt, uti docet *Euerhardus n. 38.* Alterum, id esse priuilegium fisci ac Reipublicæ, quòd Reum conuentum in causis ciuilibus (non criminalibus) cogere possit ad edenda instrumenta, quibus intentio agentis fundari queat. *l. 2. §. Diuus Hadrianus. ff. de edendo,* idque priuilegium multi extendunt ad Ecclesiasticam causam matrimonij, dotis, aliisque fauorabiles, uti videre est apud *Decim. hic n. 13. Panorm. n. 19.* quod tamen non arbitror receptum, nisi quòd propter fauorem causæ facilius iudex editionem instrumenti decernere possit, quando aliter res probari nequit.

CAPITVLVM II.

Sicut.

PARAPHRASIS.

Quodam in loco consuetudo erat, ut posteaquam Actor intentionem suam plenè probauit, iuramentum ei deferretur, si autem recusaret, probationum fides eo ipso infirmaretur. Sed Alexander III. consuetudinem hanc reprobat, propterea, quòd ad iuramentum recurri non debeat nisi in probationis defectum ac supplementum.

S V M M A R I V M.

1. *Actoris iuramentum, post plenè probatam intentionem suam superfluum est, & consequenter nulla consuetudine introduci potest.*

2. *Notandum Vnicum. Consuetudo quæuis diuturna non præualet contra legem, nisi sit rationalis. c. vlt. de Consuetud. Talis erat ista consuetudo, quandoquidem iuramentum irrationabile censetur, si fiat absque necessitatis ratione. c. Et Christus. 28. De iurciurando. Nulla autem est necessitas, sed prorsus superfluum, ut Actor post-*

quam intentionem plenè probauit, v. g. per duos legitimos testes, iuramentum præstare cogatur, ergo talis consuetudo reprobari debet. Accedit quòd Actor jam ante super totâ causâ iurauerit de calumnia, ideò superuacaneum est iterum jurare, nulla nouâ jurandi causa emergente. Vti *gl. hic* monet, *verb. Consuetudinem.*

CAPITVLVM III.

Ex literis.

PARAPHRASIS.

Episcopus, vel secundum aliam lectionem, Decanus quidam & Archidiaconus inter se contendebant super finibus suarum præbendarum; nam Decanus querebatur Archidiaconum terminos suos transgressum esse, & partem fundi spectantis ad præbendam Decani occupasse; sed Archidiaconus contradicebat, se eam partem quadraginta annis possedisse; id verò negauit Decanus, imò se tanti temporis possessionem quietam habuisse asseuerauit. Super hac controuersia querebatur ex Pontifice, utri probatio incumbere debeat, petitori ne, an possessori? *℞. Lucius III. Iudicium finium regundorum,* talis esse naturæ, ut in eo, utraque persona vices duorum habeat, videlicet Actoris & Rei, ita ut ex utraque parte testes adduci possint, eorumque testimonia iudex ad fidem faciendam admittere debeat, qui verisimiliora dixerint; quòd si vtriusque partis testes æquales videantur, tunc possessoris causa præualere debet, quia iura promptiora sunt ad absoluendum, quàm ad condemnandum, præterquam in causa, quæ agit de libertate hominis, tunc enim si vtriusque partis testes æquales fuerint, pro libertate pronuntiabitur. Nam etiam possessori quandoq; probationem faciendam esse, vel inde manifestè constat, quòd iure cautum sit, ut quis præscriptionem temporis longissimi obijcit,

f f

eam

eam probare teneatur, nemo autem præscriptionem rectè obijcere potest, nisi possideat.

S V M M A R I V M.

1. Pro juribus illius fundi, qui perpetuo jure ad Beneficium spectat, agere potest Beneficiarius.
2. In judicio finium regundorum uterque litigantium, tam actoris petentis, quam rei conuenti personam sustinet; quamuis qui prior ad iudicium prouocauit, actoris magis quam Rei locum tenere censendus sit.
3. Modus quo Iudex procedere debet, in iudicio finium regundorum.
4. Possessor si actoris vicem agat, siue petendo, siue excipiendo, probare debet.

NO T A I. Si fundus perpetuo jure pertineat ad beneficium, tunc beneficiarius pro juribus eius fundi tuendis ac recuperandis in iudicio agere potest. Ita *Innoc. hic n. 1. Imola n. 2.* Nam talis beneficiarius est veluti usufructuarius fundi, usufructuarius autem pro juribus fundi agere potest, v. g. finium regundorum iudicio. *l. 4. §. finium. ff. finium regundorum*, ergo etiam beneficiarius, de quo dixi.

2 Nota II. In iudicio finium regundorum uterque litigantium, tam actoris seu petitoris, quam Rei conuenti personam sustinet, quamobrem uterque admittitur ad testes producendos pro possessione partis aut juris sui contra alterum tuenda, aut recuperanda, ita etiam habetur *l. in tribus. 13. ff. de iudic. & l. Inter. 44. §. Si familia. ff. familia herciscunda*, qui familia herciscundæ, & communi diuidendo, & finium regundorum agunt, & actores sunt, & Rei, quamobrem iudicia ista tria, appellari solent triplicia *l. cit. in tribus. & l. 2. juncta gl. ff. Communi diuidendo*. Ratio peti debet ex communiione bonorum aut finium, vnde oritur, quod uterque aduersus alterum, partem sibi aliquam petat seu dari, seu assignari. v. g. si aquarum inundatione termini vicinorum agrorum moti aut confusi fuerint, tunc duo agrorum domini directi vel

vtiles, seu usufructum, vel solum jus pignoris habentes, inuicem agunt pro possessione aut jure suo tuendo vel restituendo. *l. sed & loci. 4. §. finium. ff. finium regund.* Videatur *Decius hic n. 12.* Verumtamen is, qui ad iudicium prior prouocauit, actoris magis, quam Rei locum tenere censendus est, ita vt ipse prior de calumnia jurare cogatur, *in cit. leg. in tribus. junct. gl. verb. Actorem.* Finis & effectus huius iudicii finium regundorum est, vt agrorum termini, si amoti aut mutati fuerint, reponantur, vel si nunquam constituti fuerint, discordiæ vitandæ causâ de nouo ponantur ac dirigantur. (Modus autem quo iudex procedere debet, traditur hic & in *l. 3. C. finium regundorum*, vt primò inquiretur quantum quisque litigantium possideat, id verò cognoscetur ex eo, quantum fundi quisque arari ac conseri fecerit, *secundum gl. in cit. l. 3. verb. finiatur.* 2. quantum quisque de jure possidere debeat, seu vt de jure proprietatis iudex cognoscat. 3. Mitatur agri mensuror, vt metiatur, quanto minus vel plus habeant contententes, quam habere debeant. Id verò cognoscere poterit iudex vel ex antiquis terminis seu limitibus, de quibus probatio haberi potest, per famam, testes, libros, vel instrumenta antiqua, nam terminis antiquis adhaerendum esse, nisi ostendatur mutatio facta, habetur in *l. in finalibus ij. ff. finium regund.* potuit autem mutatio terminorum fieri per nouum contractum, vt si Dominus fundum non in integrum vendidit, sed duo v. g. agrorum iugera, juxta *l. eos. 10. ff. eod.* hoc casu mensore opus est, qui juratus esse debet & constitui alterâ etiam parte præsentem, nisi contumaciter absens sit. *cit. l. 3.* & bene id explicat Angelus Aretinus. §. quædam n. 12. *Instit. de Actor.* vbi etiam libellum format, huius finium regundorum Actionis. Videatur *Wesembe. in Paratit. l. 10. ff. tit. 1. n. 8.* vbi bene admonet, ex *cit. §. quædam.* Si controuersia in tali iudicio commodè dirimi non possit secundum diuisionem fundorum, quod iudex ex æquo & bono procedere possit, vni parti adjudicando

cando rem controuersam, ita tamen, ut si altera grauari se sentiat, per pecuniam compensatio fiat, & quæ hic dixi de Rusticanorum prædiorum finibus regendis seu discernendis, idem pariter locum habet, si controuersia oriatur de iurisdictione territorii Ecclesiastici aut temporali, quod usque ea extendatur, seu quoad possessionem, seu quoad iuris proprietatem.

Nota III. In pari causa potior uideri debet conditio possidentis, uti habetur in *Reg. 65. in 6. & Reg. 167. ff. fauorabiliores Rei potius quam Actores habentur.*

4 Nota IV. Licet ordinaria regula sit, quod possessor probare non debeat. *S. Resinenda. Instit. de interd. Excipi tamen debet, nisi possessor Actoris vicem agat seu petendo seu excipiendo.*

CAPITVLVM IV.

Proposuisti.

PARAPHRASIS.

Causa matrimonialis, inter O. de Casa noua, & inter S. mulierem, à Gregorio VIII. delegata erat Prapósito S. Cataldi, coram eo partibus constitutis, mulier allegauit Viri impotentiam, juramento eam confirmans, & septem mulierum testimonio, quæ de eius Virginitate, ex aspectu testabantur, sed Vir contrarium juratus asseuerauit. Super hac re consultus Pontifex respondit, juramento puellæ, & septem mulierum testimonio potius fidem habendam esse.

S V M M A R I V M.

1. Causa matrimoniales, subinde delegantur etiam illis, qui Episcopi non sunt.
2. Viro cum juramento asserenti matrimonium consummatum creditur, nisi in contrarium ex aspectu de virginitate sufficientia adsint testimonia.
3. Neque per statutum loci, ut officiali cum juramento asserenti credatur, plenior contrarii probatio excluditur.
4. In questionibus facti, qua Iudicis notitiam

excedunt, peritorum in ea re iudicium cum credulitatis juramento requirendum.

5. Iudicis tamen arbitrio subinde relinquendum, unius tantum, an plurium iudicium requirendum sit.

1 **N**OTA I. Causa matrimonialis quandoque à Papa delegatur alicui, qui Episcopus non est. De hac re dixi in disput. *De iurisd. Conclus. 95.*

2 **N**ota II. Licet viro cum juramento asserenti se mulierem cognouisse, fides habenda sit. *c. Continebatur 6. De despons. impub.* propterea quod in talibus, quæ difficilis probationis sunt, major certitudo requiri non soleat, attamen talis præsumptio orta ex viri juratâ assertione refelli potest, si septem mulieres ex aspectu de virginitate testificentur, uti hic, & *c. Causam. 14. junct. gl. verb. Mulieres. hoc tit.*

Obijcies si vna pars litigantium juramentum præstitit, lis decisa censetur, ergo altera admitti non debet ad ostendendum contrarium. *R.* Interesse vtrum iudex juramentum v. g. Reo detulerit, an verò Actor cum iudicis consensu; priori casu non est Actori adempta facultas ostendendi contrarium, ut ex hoc *c. Colligitur*, & ex lege, *Cum de indebito. 25. ff. De Probationibus*, quia in mutuis probationibus, præualere debet ea, quæ potentior est, ait *Decius hic n. 3.* In posteriori autem casu, juramentum cuiusdam transactionis species est, ac proinde plenam litis decisionem inducit. *l. Admonendi. 31. de jureiur.* Quamuis etiam hoc casu excipiendum sit, nisi periculum animæ vertatur, ut in causa matrimoniali, si mulier cum viro impotente perpetuò cohabitare debeat. Hinc inferunt *Panorm. hic n. 1. Decius n. 3. Felin. n. 3.* si statutum loci sit, ut publico officiali cum juramento asserenti credatur, excipiendum esse, nisi contrarium plenius ostendatur, neque enim existimandum est, quod statutum excludere velit probationem contrarij.

4 **N**ota III. Si quæstio incidat de facto
F f 2 quod